

Inbreng motie voorkomen van jongeren dakloosheid

In het Nationaal Actieplan Dakloosheid (NAD) staan verschillende actielijnen die cruciaal zijn om dakloosheid in 2030 uit te bannen. Maar er ontbreken ook concrete interventies om de specifieke oorzaken en gevolgen van jongerendakloosheid te bestrijden. In 2019 lanceerde toenmalig staatssecretaris Paul Blokhuis een apart programma voor jongeren. De constatering was simpel: de generieke aanpak voldoet niet.

Ondanks dat jongeren als aparte aandachtsgroep worden benoemd in het NAD, krijgen ze onvoldoende aandacht. Hierdoor voelen gemeenten zich niet geroepen om apart of extra actie te ondernemen voor deze groep. Wij verwelkomen daarom de motie van leden Bruyning, Krul en Koekkoek die de mogelijkheid biedt om de beperkte aanpak van jongerendakloosheid verder uit te werken en van de juiste interventies te voorzien.

Als SamenThuis2030 maken we ons zorgen over het gebrek aan actie op vier gebieden voor jongeren in kwetsbare situaties: **preventie, financiële bestaanszekerheid, wonen, en toegang tot zorg en ondersteuning**. Met andere woorden, oplossingen om jongerendakloosheid uit te bannen kunnen niet gereduceerd worden tot een aantal actiepunten rondom de problematiek: de overgang van 18-/ 18+ in de jeugdzorg.

Ook al komen er in eerste instantie geen extra middelen vrij voor het uitvoeren van deze motie, mogen we niet uit het oog verliezen dat investeren in preventie loont. Om de toename van dakloosheid tegen te gaan, is er geen effectievere interventie dan voorkomen dat meer jongeren dakloos raken. Dit levert juist besparingen op en heeft op termijn waarschijnlijk zelfs een positieve impact op de staatsfinanciën.

Hieronder onze aanbevelingen:

1) Preventie: Voorkomen is beter dan genezen

- Primaire aanbeveling: Zet in op upstream preventie via scholen
- Verplicht gemeenten om **de kwikstart app** goed in te vullen en promoot het landelijk
- Stel **regisserende professionals** in elke gemeente aan die preventief kunnen werken

2) Financiële bestaanszekerheid: Gebrek aan inkomen maakt jongeren extra kwetsbaar

- Primaire aanbeveling: Garandeer inkomen zonder vertraging (of zoektermijn)
- Verhoog **het minimumloon en wettelijk sociaal minimum**, en schaf **het jeugdloon** af
- Pak **kleine schulden** vroegtijdig en laagdrempelig aan voordat ze groot worden

3) Wonen: Betaalbare en toegankelijke huisvestingsmogelijkheden voor jongeren

- Primaire aanbeveling: Zorg voor passende, betaalbare huisvesting voor jongeren
- Schaf alle leeftijdsgebonden regels voor **huurtoeslagen** af
- Schrijf jongeren met een verhoogd risico op dakloosheid direct in **het lokale woonruimteverdeelsysteem** zodra ze in beeld komen bij een gemeente

- Stimuleer **samenwonen** en schrap alle regels die dit bemoeilijken
- Neem extra maatregelen om de bestaande woningvoorraad beter te benutten, inclusief afspraken met corporaties om **kamerverhuur** te faciliteren

4) Toegang tot zorg en ondersteuning

- Primaire aanbeveling: *Neem concrete maatregelen om de overgang van 18-/ 18+ te verbeteren*
- Zorg dat jongeren altijd gratis toegang hebben tot kwalitatief goede **onafhankelijke cliëntondersteuning**
- Maak een einde aan uitsluitingscriteria zoals het **zelfredzaamheids criterium**
- Voer opnieuw een **tijdspad** in waarbinnen jongeren **duurzaam moeten uitstromen uit de (nood)opvang**

1) Preventie: Voorkomen is beter dan genezen

Laten we de kans verkleinen dat iemand dakloos wordt, in plaats van de symptomen te bestrijden.

Primaire aanbeveling: Zet in op upstream preventie via scholen

Zoals in actielijn 2.2.3 is aangegeven, kunnen scholen een proactieve rol spelen in het signaleren van problemen. [Het upstream project is een veelbelovend preventief voorbeeld dat we op elke middelbare school in Nederland terug willen zien](#). In de stad Geelong (Australia) hebben ze een screeningsenquête uitgevoerd onder alle leerlingen op drie middelbare scholen, om kinderen te identificeren die een verhoogd risico lopen om later dakloos te worden. Kinderen en hun ouders werden in een vroeg stadium ondersteund om bijvoorbeeld armoede, conflicten of andere zorgen aan te pakken. De resultaten zijn verbazingwekkend: dakloosheid onder jongeren is in Geelong binnen drie jaar met 40% afgenomen. Ook waren er 20% minder vroegtijdige schoolverlaters op de drie pilot scholen.

- Ontwikkel een vragenlijst die op elke middelbaar school gebruikt kan worden
- Verander de manier waarop zowel jongerenwerkers op scholen als sociaal werkers/hulpverleners te werk gaan. Dit houdt o.a. in:
 - Denk vanuit de jongeren en focus op het gezin.
 - Zorg dat verschillende disciplines binnen de gemeente en (hulp)instanties met elkaar samenwerken, overleggen en gezamenlijk beslissingen kunnen nemen.
- Geef scholen de ondersteuning die ze nodig hebben; maak relevante trainingen en handleidingen beschikbaar.

Inschatting kosten-baten:

- Kosten op de korte termijn: Laag
- Opbrengsten op de lange termijn: Hoog; voorkomen van dakloosheid levert geld op
- Impact op jongeren: Hoog

Aanvullende interventies:

- Goede en toegankelijke informatie ontbreekt. Verplicht gemeenten om **de kwikstart app** goed in te vullen en bij te houden. Het rijk kan een landelijke reclame maken om de app zo breed mogelijk te promoten (denk aan posters, sociale media campagne, enz). Veel jongeren zijn niet op de hoogte van hun rechten en plichten wanneer ze 18 worden en weten ook niet waar ze terecht kunnen met hulpvragen als ze dakloos dreigen te worden of zijn geworden. (2.2.2)
- Uit [de praktijktoets](#) die Movisie samen met het Jongerenpanel De 3^e Kamer, en acht deelnemende gemeenten uitvoerde blijkt: “Een regisserende professional is goud waard”. Stel **regisserende professionals** in elke gemeente aan met een mandaat om gemeentelijke dienstverlening (vanuit verschillende domeinen) aan jongeren te versnellen en indien nodig op te schalen. Laat jongerenregisseurs niet alleen werken met jongeren met complexe problematiek, maar ook juist preventief om dakloosheid te voorkomen. (2.4.1)

2) Financiële bestaanszekerheid: Gebrek aan inkomen maakt jongeren extra kwetsbaar

Alle financiële plaatjes voor 18 tot 21-jarigen op het minimumniveau laten structureel grote tekorten zien. Uit herhaald onderzoek van NIBUD voor de gemeente Enschede [bleek](#) dat jongvolwassenen maandelijks niet kunnen rondkomen als ze zelfstandig wonen. De voorgestelde wijzigingen in de Participatiewet over de aanvullende bijstand tot 21 jaar zijn een stap in de goede richting. Het kan niet zo zijn dat jongeren, met een uitkering of minimumjeugdloon, elke maand geld tekortkomen. Hierdoor is het opbouwen van schulden of dakloos raken vrijwel onvermijdelijk. Feit is: investeren in de financiële bestaanszekerheid van jongeren is kosteneffectief. Zo blijkt uit [een analyse van het Bouwdepot](#) die laat zien dat de initiële investering na drie jaar is terugverdiend.

Primaire aanbeveling: Garandeer inkomen zonder vertraging (of zoektermijn)

Elke dag zonder inkomen is één dag te veel. Zeker als je geen vangnet hebt om op terug te vallen. In de realiteit hebben jongeren die (dreigend) dakloos zijn helaas te maken met weken, danwel maanden, zonder inkomen. Het voorstel in actielijn 2.1.1. om de 4-weken-zoektermijn voor jongeren tot 27 jaar in de Participatiewet van een verplichting naar een kan-bepaling te veranderen is een stap in de goede richting. Maar onvoldoende, [zoals aangegeven door de Nationale Ombudsman](#). Er zijn te grote verschillen tussen gemeenten op dit vlak, terwijl de rijksoverheid de bestaanszekerheid van alle burgers moet kunnen garanderen. We pleiten ervoor dat de zoektermijn voor jongeren afgeschaft wordt. Voor alle jongeren die risico lopen op dakloosheid, is ook nodig dat de aanvraagdatum voor bijstandsverlening als ingangsdatum beschouwd wordt. Zo voorkomen we onnodig leed en opbouw van schulden.

Inschatting kosten-baten:

- Kosten op de korte termijn: Geen kosten

- Opbrengsten op de lange termijn: Hoog; voorkomen van dakloosheid levert geld op
- Impact op jongeren: Middelhoog tot hoog

Aanvullende interventies:

- Inkomens voor jongeren tussen de 18 en 21 jaar zijn niet toereikend. Bij het doel uit het nationaal actieplan om dakloosheid (onder jongeren) in 2030 naar 0 te brengen; hoort dus ook het verhogen van **het minimumloon en wettelijk sociaal minimum**, inclusief het afschaffen van **het jeugdloon**. (2.1.1)
- **Kleine schulden** worden grote problemen zonder vroegtijdige ondersteuning. De huidige inzet op problematische schulden (die je niet binnen 3 jaar kunt terugbetalen) laat jongeren met kleine(re) schulden buiten de boot vallen. Prioriteer jongeren met een verhoogd risico op schulden. (2.1.1) Pak ook de kleinere schulden aan voordat ze uit de hand lopen en zorg dat elke gemeente deze laagdrempelige vorm van schuldhulpverlening op orde heeft.

3) Wonen: Betaalbare en toegankelijke huisvestingsmogelijkheden voor jongeren

Er is relatief veel aandacht voor starters en studenten als het gaat om wonen en jongeren. Waar echter niet of nauwelijks aandacht voor is, is de groep jongeren die onvoldoende inkomen genereert om zelfstandig te huren of kopen. Hun woonbehoefte is specifiek. Kleine sociale huurwoningen (studio's of 1 slaapkamer) met een lage huurprijs (onder de kwaliteitskortingsgrens voor jongeren tot 24 jaar en onder de eerste aftoppingsgrens voor jongeren 24 jaar of ouder). Deze woningen zijn schaars.

Primaire aanbeveling: Zorg voor passende, betaalbare huisvesting voor jongeren

Om de specifieke woonbehoefte van jongeren in een kwetsbare situatie tegemoet te komen, is er nodig dat we met spoed voldoende woningen vrijspelen voor deze doelgroep. De rijksoverheid kan met de woningcorporaties afspreken om middelen of woningen hiervoor ter beschikking te stellen. Ook kan er voor deze doelgroep een aparte woningcorporatie opgericht worden met toelating tot het stelsel in de woningwet die de woningvoorraad voor jongeren kan vergroten door aankoop, nieuwbouw en transformatie. Het gebrek aan beschikbare woningen is het grootste obstakel dat in de weg staat van het uitbannen van dakloosheid onder jongeren in een kwetsbare situatie. (2.3.2)

Inschatting kosten-baten:

- Kosten op de korte termijn: Middel
- Opbrengsten op de lange termijn: Hoog; voorkomen van dakloosheid levert geld op
- Impact op jongeren: Hoog

Aanvullende interventies:

- Schaf alle leeftijdsgebonden regels voor **huurtoeslagen** af. Het voorstel om de leeftijdsgrens voor jongeren van 23 naar 21 jaar te verlagen in de Wijziging van de Wet op de huurtoeslag is een positieve ontwikkeling. Ook jongeren tussen de 18 en 21 jaar hebben deze verandering nodig, anders blijft hun huurtoeslag ontzegd worden vanwege de ontoereikende voorraad van sociale huurwoningen met een huurprijs tot aan de kwaliteitskortingsgrens. (2.1.1)
- Schrijf jongeren met een verhoogd risico op dakloosheid in **het lokale woonruimteverdeelsysteem** zodra ze in beeld komen bij een gemeente. Betaal ook meteen hun inschrijfgeld voor de eerste vijf jaar. Jaarlijks verlengen is een obstakel waardoor jongeren hun inschrijfduur kwijtraken. (2.4.1)
- Stimuleer **samenwonen** en schrap *alle* regels die dit bemoeilijken zoals het korten van toeslagen of inkomen. (2.1.1)
- Neem extra maatregelen om op de korte termijn de bestaande woningvoorraad beter te benutten. Concreet kan het ministerie van BZK met corporaties afspreken om X percentage van de voorraad als **kamerverhuur** in te zetten, wel met een eigen huurcontract. Andere **alternatieve woonplekken** zijn de opvoeding en ombouw van leegstaande panden, het optoppen van bestaande bouw, woningen splitsen, hospitaoverhuur stimuleren, kleinschalige bewoning mogelijk maken in daarvoor geschikte schuren en garages, en het mogelijk maken van de doorstroom van oudere mensen in grote woningen naar kleinere passende huisvesting. (2.3.2)

4) Toegang tot zorg en ondersteuning

De ervaring van veel jongeren die te maken hebben met woononzekerheid is dat ze van het kastje naar de muur worden gestuurd als ze hulp nodig hebben. Zonder minimumstandaarden die gemeenten moeten waarborgen, blijven we door de humanitaire ondergrenszakken. Het weigeren van hulp aan jongeren omdat zij (of hun netwerk) als zelfredzaam worden geacht, is nooit acceptabel.

Primaire aanbeveling: Neem concrete maatregelen om de overgang van 18-/ 18+ te verbeteren

Laat jongeren uit de jeugdzorg pas los wanneer **de Big 5** duurzaam op orde is en zorg dat **het verlaten van een residentiële instelling nooit** tot dakloosheid leidt. Deze ambitie staat al in het actieplan, maar toch ontbreken concrete handvatten om dit te faciliteren. Een regisserende professional als aanspreekpunt kan hierbij helpen. (2.2.6) Ook kan ervoor gezorgd worden dat een jongere die 18 wordt in de jeugdzorg, standaard de jeugdzorg verlaat via een Housing First traject. In afwachting van een woning kan de jongere in de jeugdzorg blijven. Bovendien kan er ingezet worden op [een JIM \(jouw ingebrachte mentor\)](#) voor iedere jongere die in de jeugdzorg terechtkomt. Een JIM is iemand uit je eigen netwerk die meegaat naar gesprekken, een prominente rol speelt in het traject en automatisch bij je blijft wanneer je de jeugdzorg verlaat.

Inschatting kosten-baten:

- Kosten op de korte termijn: Middel
- Opbrengsten op de lange termijn: Hoog; voorkomen van dakloosheid levert geld op
- Impact op jongeren: Hoog

Aanvullende interventies:

- Jongeren moeten een onafhankelijk aanspreekpunt hebben om aan de bel te kunnen trekken wanneer ze vastzitten in een traject. In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is **onafhankelijke cliëntondersteuning** geborgd, maar dit geldt niet voor jongeren die begeleiding krijgen vanuit de Jeugdwet. Jongeren moeten altijd recht hebben op gratis kwalitatief goede cliëntondersteuning. (2.2.3)
- Maak een einde aan uitsluitingscriteria zoals het **zelfredzaamheids criterium**. Zorg ervoor dat voor dakloze jongeren de willekeurige interpretatie van deze criteria uit de Wmo niet bepalend is voor toegang tot opvang of ondersteuning. (2.4.1) Zo verergeren problemen. Jongeren zonder huisvesting zijn niet zelfredzaam en wat je woonplaats in Nederland is mag niet bepalend zijn voor of je geholpen wordt. Toch blijven veel gemeenten regiobinding als uitsluitingscriteria gebruiken.
- Verblijf in de (nood)opvang moet te allen tijde zo kort mogelijk zijn en idealiter worden voorkomen. **Voer een tijdspad in waarbinnen jongeren duurzaam zouden moeten uitstromen** uit de (nood)opvang zolang de transitie van opvang naar preventie en wonen nog niet is gemaakt. (2.3.1) Momenteel verblijven jongeren maanden en soms zelfs jaren in de (nood)opvang. In het actieprogramma dak- en thuisloze jongeren 2019-2021 was er een expliciet uitgangspunt: Er is geen wachtlijst om in de gespecialiseerde jongerenopvang of beschermd wonen te komen en binnen uiterlijk 3 maanden is sprake van een duurzame woonplek.